

Jan

© 2019 Ineke van Pelt / Uitgeverij U2pi

Titel: Jan

Auteur: Ineke van Pelt

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag, www.uitgeverij2pi.nl

Portret auteur: Josefien Wolters

Druk en vormgeving: Jouwboekdrukkerij.nl

ISBN: 978 90 8759 893 8

NUR: 749

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Jan

Ineke van Pelt

*Hij kon niet meer,
Hij wilde niet meer,
Hij kon niet meer willen.*

Der Gedanke an Selbstmord ist ein starkes Trostmittel; mit ihm kommt man gut über manche böse Nächte hinweg.

(De gedachte aan zelfmoord is een sterk trostmiddel; daarmee komt men menige akelige nachten goed door) Friedrich Nietzsche uit *Jenseits von Gut und Böse*.

*k Was ied're wedstrijd weer de droefste van het veld
en liep neerslachtig wat van achteren naar voren.
Er was geen grasspriet of ik had hem al geteld,
En 'k wist bij god niet of we wonnen of verloren.*

*Alleen bij toeval raakte 'k in het spel betrokken:
Soms kreeg een tegenstander plots de slappe lach
Als hij mijn broek zag, tot de schouders opgetrokken;
Ik liep intussen snikkend naar de cornervlag.*

*Daar gaf 'k wanhopig zó een trieste draaibal voor
(die met een laatste zucht in 't struikgewas bleef hange
dat ied'reen weghinkte, zich kermend liet vervangen.
Ook van de tegenstander bleek ineens geen spoor.*

*Dan blies de scheidsrechter met zó veel doodsverlangen
de wedstrijd af. Alleen mijn tranen speelden door.*

Lévi Weemoedt; Uit *Pessimisme kun je leren*, Levi Weemoedt, pag.59

Proloog

De lezer zal zich misschien afvragen waarom we, dat wil zeggen mijn ouders en ik als broer van Jan, dit verhaal willen delen.

Het verhaal over Jan is een openhartig verhaal over zijn onbezorgde jeugd, zijn pogingen om een zelfstandig leven op te bouwen, zijn worstelingen met zichzelf en het leven. Een leven dat hij zelf op 3 november 2013 beëindigde. Hij heeft zijn rust gevonden. En hij liet zijn naasten achter zonder schuldgevoel. Zonder vragen. Dat laatste is uitzonderlijk. Zo blijkt uit reacties uit zowel persoonlijke als professionele kring in de periode na het overlijden van Jan. Zoals hij al die jaren geprobeerd heeft het tij te keren en een manier te vinden anders met zijn leven om te gaan. Uitzonderlijk is dat hij in de laatste periode besloten heeft om nog opener te zijn zowel naar zijn naasten als naar zijn behandelaars. En dat in de wetenschap dat hij er elke dag liever niet dan wél wilde zijn. In de zomer 2013 gaf hij aan dat hij niet wilde dat we schuldgevoelens zouden hebben. Wij hadden volgens hem alles voor hem gedaan. Ook wilde hij niet dat we met vragen bleven zitten. Naast een vrijwillige opname op een psychiatrische afdeling - zodat er echt alles aan gedaan zou zijn - is hij meer gaan praten. Over alles wat er in zijn hoofd om ging. Wat hij dacht, wat hij voelde.

Wie dit boek leest, zal zich wellicht kunnen voorstellen dat wij ons dat najaar 2013 afvroegen wie wij zijn om hem tegen te houden (voor zover dat überhaupt had gekund). Het leven hield voor hem, zoals hij zelf aangaf, “uitzichtloos en ondraaglijk lijden” in. Hij vroeg ons hoe we dat konden aanzien. Uiteindelijk zijn we zo ver gekomen dat we hem uit pure liefde hebben kunnen laten gaan. Hij heeft dit als geen ander aangevoeld en heeft het derhalve zo lang kunnen volhouden.

Wij willen het verhaal delen, al is het maar om één iemand te kunnen helpen. Iemand die troost of inspiratie haalt uit het verhaal. Iemand die beseft: zo kan het dus ook. Of het nou iemand is met dezelfde gedachten als Jan, of waarschijnlijker: een broer of zus, vader of moeder, vriend, familie of collega. Helpen uit liefde, met groot respect of anderszins voor je naaste.

Dit boek is geschreven om mensen zoals Jan te laten weten dat ze niet alléén zijn in hun verwarrende en donkere gedachten. En dat ze erover moeten praten met hun naasten en dierbaren, hoe pijnlijk dat ook is. Een dialoog kan het begin zijn waarbij hopelijk de meesten een manier vinden om ermee om te gaan. Dat geldt, alle gesprekken en goede bedoelingen ten spijt, helaas niet voor iedereen. Jan heeft zijn gedachten en gevoelens altijd kunnen delen met zijn ouders en met mij. Dat heeft hem gesteund. Maar ons ook. We hebben hem tot het laatste toe kunnen laten weten dat hij als kind en broer voor ons onvervangbaar is. En dat we altijd van hem gehouden hebben en dat ook altijd zullen blijven doen.

We hebben kort na Jans dood vaak gehoord dat het verhaal gedeeld zou moeten worden. De eerste jaren na zijn overlijden hebben we daar bewust niets mee gedaan. We hadden tijd nodig voor onze eigen verwerking en wilden niet dat die in het boek centraal zou staan. Twee jaar geleden zijn we begonnen en intussen is het verhaal gereed. Al kunnen we blijven bijschaven en aanvullen. Heimelijk is daarmee ook voor onze persoonlijke verwerking de cirkel rond.

In december 2018 pakten we het idee op om verder te gaan met het boek. José Notenboom heeft al veel onderzoek verricht en een aanzet op papier gezet, maar het boek vordert niet voldoende en stagneert. Met haar toestemming zoeken we een andere auteur. Tom van Dijk van Monuta, de begrafenisondernemer met wie we nog steeds contact hebben, geeft ons de gouden tip. Zo rijden we een dag na kerstmis richting het Cenakel in Tilburg waar de schrijfster woont.

Wat zou Jan ervan vinden dat er een boek over hem geschreven wordt? vragen we ons onderweg daarheen af. ‘Een biografie?’ Hij stond niet graag in de schijnwerpers en in de aandacht. En dan straks een heus boek over hem. ‘Het gaat wel aldoor over mij hè...’, zou hij zeggen. Met een grijns op zijn gezicht.

Peter, Jeanne en René Verhoeven

Hoofdstuk 1

De dennennaalden beginnen uit te vallen. Mensen hebben hun afgedankte kerstboom op straat gelegd, waar hij ligt te wachten tot hij weggehaald wordt door de Reiniging Ophaaldienst. Sommige bomen dragen nog sporen van de bewoners: een sliertje engelenhaar of restjes nepsneeuw. Het is een dag na Kerstmis als ik de eerste afspraak heb met Peter, Jeanne en René Verhoeven. Hun jongste zoon en respectievelijk enige broer heeft vijf jaar geleden een eind aan zijn leven gemaakt. Als schrijfster van dit boek zal ik een aantal maanden in de huid kruipen van interviewer. Maar wat moet je zeggen bij zo'n eerste ontmoeting? 'De kerstdagen zullen wel extra zwaar voor jullie geweest zijn', begin ik het gesprek. 'Nee, toch niet. Het overlijden van Jan kwam voor ons niet onverwacht. Voor hem was zijn einde niet ongewenst, want hij hunkerde al jaren naar de dood. We hebben er vrede mee, gunnen hem zijn rust. Het was zijn keus en hij heeft alles met ons besproken. Het probleem bij zelfdoding is vaak dat iedereen in de omgeving zich schuldig voelt. Dat is bij ons gelukkig niet zo. Er zijn geen vragen meer, er is geen schuldgevoel of zelfverwijt.' Er werd, en wordt, gerouwd maar bij hen is dat een niet door schuldgevoel belaste rouw. Zelfs na meer dan vijf jaar blijft hij een levend onderwerp van gesprek. In een paar uur geven ze veel informatie over Jan maar natuurlijk zullen er nog veel gesprekken volgen. Er zijn nog ontbrekende schakels aan het verhaal toe te voegen.

Ze zijn niet verbitterd geraakt. Zij hebben leren berusten in zijn zelfverkozen en aangekondigde dood. Natuurlijk is er de pijn van het gemis, vertellen ze, maar hoe anders is het als een van je geliefden totaal onverwacht uit het leven stapt, niets achterlatend, geen briefje, geen bedankje. Dan blijf je met een heleboel vragen zitten en schuldgevoelens, had ik maar dit, had ik maar zo. Bij hen was het een heldere zaak en er was begrip van hun kant. Zij waren op

de hoogte van zijn plannen. Aan zijn zelfdoding was een rationele overweging vooraf gegaan. Er was sprake van een balans suicide: voorafgaand aan zijn onontkoombare dood had hij de balans van zijn leven opgemaakt en bewust de keuze gemaakt niet verder te willen leven. Het was door niets of niemand te voorkomen. Redding was niet mogelijk.

Ik observeer, luister en hoop in Jans leven binnen te kunnen dringen zodat ik kan proberen hem te doorgronden en zelf een beetje Jan word. Zodat ik vanuit de positie van Jan zijn wereld kan bereiken. Zo wil ik controle krijgen over zijn levensgeschiedenis: de grote en kleine gebeurtenissen, zijn stemmingen, zijn wanhoop en vragen en alle complicaties die dat met zich meebrachten, daarbij zo dicht mogelijk bij hem en zijn gedachten balancerend, zonder dat ik met zekerheid kan vaststellen wat wel en niet klopt. Ik moet alert zijn dat ik me niet teveel laat meeslepen, want het zijn schrijvende verhalen van een jongeman die alleen maar het goede voor had, er altijd was voor de ander en daarbij zichzelf van nature wegcijferde. Hij had een beter leven verdiend maar het lot besliste anders.

Al schrijvende vraag ik me soms af of het verhaal wellicht te somber is. Ik haal hier en daar wat tekst weg. Soms denk ik dat ik er te weinig geluk in heb gestopt en voeg dat nog wat toe. Als het verhaal klaar is, zal ik het bijvijlen, her en der herschrijven, altijd in samenspraak met de familie van Jan.

Hoofdstuk 2

Jan

Ik trok een van de fotoalbums uit de boekenkast, ging op de bank zitten en liet mijn kindertijd voorbijkomen. Aandachtig keek ik naar de foto van ons mam als jonge vrouw. Ze stond er stralend op. Haar handen gevouwen over de kogelronde buik in de wijde positiejurk. Met één hand trok ze de jurk glad om de buik goed te laten zien. Zwanger, voor de tweede keer. Ze vertelde me jaren later dat René steeds zijn hoofdje op haar buik legde om naar het kindje te luisteren. Op 4 september 1974 werd ik geboren in de Van Hogendorpstraat in Tilburg. Het was een warme nazomerdag. Even was er lichte paniek vlak na de geboorte. Ik kwam helemaal blauw ter wereld. Zuurstoftekort. “Is alles goed?”, vroeg ons pap ongerust. “Het is een flinke jongen. We houden hem nog even extra in de gaten, maar hij doet het verder goed. Maken jullie je maar geen zorgen”, stelde de verloskundige hem gerust. René juichte van blijdschap toen hij mij zag. En hij wilde steeds weer kijken en voelen en aaien. “Zachtjes, heel zachtjes over de wangetjes aaien.” Een oneindige hoeveelheid ouderlijke liefde werd over me uitgestort. Een warmer en veiliger nest kon ik me niet wensen.

Mijn ouders waren heel verheugd met mijn komst, net zoals de meeste kersverse ouders hadden ze naar mijn geboorte uitgekeken. Het babykamertje was ingericht, de wieg klaargemaakt, de kleertjes gekocht. Mijn moeder kon, nadat ik geboren was, niet stoppen met knuffelen en kussen en was dankbaar dat dit prachtige wezentje aan haar was toevertrouwd. Als er kraamvisite kwam om mij te bewonderen en ze mij trots toonde, zei ze: “Er mag niets aankomen, hem mag niets overkomen.” Mijn moeder had op dat moment niet kunnen vermoeden dat het leven soms ook zijn genadeloze loop neemt. Ze had toen niet kunnen weten dat ze mij niet zou kunnen

beschermen tegen de onheilspellende gedachtes in mijn hoofd. Niet tegen verdriet en pijn, niet tegen verlies en onvermijdelijke veranderingen waar ik niet tegen kon. Toen ik zeven jaar oud was, had ik haar al eens de vraag gesteld: “Waarom ben ik eigenlijk geboren?” Toen ons mam erop inging en mij vroeg wat ik daarmee bedoelde, antwoordde ik dat ik er eigenlijk liever niet geweest zou zijn.

Mijn ouders noemden me Jan, met als doopnaam Johannes, deze naam is ontleend aan de Bijbel en betekent ‘de door God begenadigde’. Ik werd vernoemd naar mijn opa. Omdat ik door die voornaam in de familie gezien werd als de stamhouder, moest ik dus de naam voor het nageslacht behouden. Om die reden had ik altijd een klein streepje voor bij opa Verhoeven. Ik was de jongste in een Brabants gezin en was zeer welkom. Anderhalf jaar voor mij werd mijn broer René geboren op 24 mei 1973. Mijn vader werkte bij een Transport- en Loonwerkbedrijf, hij reed daar op de graafmachine. Soms op de vrachtwagen. Als hij met de vrachtwagen langs huis kwam, vond ik dat als klein jongetje erg indrukwekkend. Af en toe mocht ik dan even op de bestuurdersstoel zitten en aan het grote stuur draaien. Vanaf dat moment ontstond mijn passie voor auto’s. Na twaalf jaar stapte hij over naar een loodgieter- en sanitairbedrijf. Hij regelde daar de voorraad in het magazijn. Mijn moeder was huisvrouw. De meeste moeders van mijn vrienden zaten thuis. Gezinnen waar de moeder buitenshuis werkte, waren zeldzaam. Met klasgenootjes van wie de moeder werkte, had ik medelijden en ik vond dat ze aan hun lot werden overgelaten. Ik kon me niet voorstellen dat, als ik achterom binnenkwam, ons mam niet aan de keukentafel zat om me te vragen hoe het op school was geweest. De meeste gezinnen in mijn omgeving hadden twee, hooguit drie kinderen. Hoe anders was dat in de generatie van mijn ouders: zowel ons pap als ons mam kwamen uit een gezin van negen kinderen.

Ongeveer twee jaar na mijn geboorte verhuisden we naar Riel en daar was ik mijn ouders altijd dankbaar voor. (Riel was een typisch Brabants langgerekt dorp met een klein centrum en een plein, het Dorpsplein genoemd. De eerste ontginningsactiviteiten vonden hier al in de 7^e eeuw plaats. In de negentiende eeuw vestigden er zich steeds meer kleine bezitters met een lapje grond, een boerderijtje en wat koeien. Vóór het gebruik van kunstmest werden de akkers vruchtbaarder gemaakt door er zoden op te leggen die met dierlijke mest waren vermengd. Dit verklaarde het holle, hoge karakter van de oude akkers). Riel was altijd een boerendorp tot het werd uitgebreid met buitenwijken met nieuwbouw voor de middenklasse. Daar kwamen veelal mensen uit de stad wonen, die de romantiek van het platteland, de gezonde boerenlucht en het eenvoudige dorpsleven opzochten, maar toch hun stadse gewoontes bleven houden. Ze zagen er anders uit, droegen andere kleren, reden op andere fietsen. En ze hadden minder geduld. Als ze met hun auto achter een tractor reden, werd er getoeterd dat het hen te langzaam ging, dat ze haast hadden. 's Morgens zagen we ze naar de stad rijden en eind van de middag keerden ze weer terug.

Mijn hele leven woonde ik in Riel . Ik moest er niet aan denken om ergens anders te moeten leven. Ik had geen enkele herinnering aan Tilburg. In het kleine, vreedzame dorp woonden we aan het Zandeind in een vrijstaand huis met veel land erachter. Niet dat we vee hielden, we hadden alleen een hondje, een poedel, meeverhuisd naar Riel. Toen het hondje overleed, kregen we een Mechelse herder, die los rondliep op het erf. Hij zag er misschien gevaarlijk uit maar het was een goeie lobbes. Wel een echte waakhond, want zonder geblaf bij ons achterom komen, was niet mogelijk. Daarna hadden we nog een Fox hondje, dat er leuk uitzag maar een fanatiek keffertje was en geen prijs stelde op onverwacht bezoek. Achter op het weiland stonden twee Shetlandpony's waarmee ons pap aan wedstrijden en keuringen meedeed. De eerste jaren, tot mijn vierde jaar, verliepen heel goed. Ik was een tevreden, vrolijk, makkelijk manneke, dat wel erg aan de

rokken van zijn moeder hing. Ik schuifelde de hele dag achter haar aan. Soms struikelde ze letterlijk over me. Overal waar mijn moeder was, was ik ook. Ik zou misschien als tweejarige hebben moeten wennen aan onze nieuwe woning in Riel, maar aan de verhuizing had ik geen vervelende herinneringen. Wel aan de eerste schooldag. Dat ons mam me wegbracht en samen met de andere moeders terug naar huis ging. Waarschijnlijk met pijn in haar hart. De hele dag huilde ik, vanaf het moment dat ik de klas binnenkwam totdat ons mam me weer kwam halen. Ik begreep niet dat ze me daar achterliet! Vreselijk vond ik het! Ik was mijn vaste ritme van thuis kwijt. En mijn vrijheid. Ik was mezelf niet meer en ik vond het moeilijk om me te hervinden. Het schoolleven vormde na een tijdje een vast patroon. Maar leuk vond ik het nooit. Iedere dag vroeg ik: "Is het woensdag vandaag? Moet ik één of twee keer naar school?" Buiten de weekenden was woensdag mijn lievelingsdag; dan hoefde ik maar een halve dag. Dan kon ik tenminste buiten spelen. Dat was het liefste wat ik deed: fietsen, skelteren. Het voelde alsof ik buiten hoorde en niet binnen. Binnen zitten vond ik echt heel erg.

Al die jaren vroeg ik me af of de negatieve gevoelens over het leven ontstaan waren tijdens die eerste schooldag toen ik me zo in de steek gelaten voelde. Vanaf mijn vierde jaar moest ik mijn veilige cocon verlaten, zo voelde het voor mij althans.

De dag dat ik de eerste stap over de drempel zette van de eerste klas, gleed er een soort dofheid in me, dat gevoel keerde steeds in toenemende mate terug. Iedereen was nieuw in de klas. Alle kinderen begonnen na de vakantie voor het eerst aan hun schooltijd. Toch was het net of de anderen elkaar allemaal al kenden. Hun vrolijkheid maakte me van streek. In mijn herinnering bleef de minachting voor het bestaan vanaf toen altijd bij me, alsof het me achtervolgde door al de jaren heen, bij alles wat ik deed en bij alles wat ik ondernam. Nooit had ik hoop dat het zou veranderen. Je hoopt niet op iets waarvan je weet dat het toch niet gebeurt.

Op de lagere school was ik de eerste jaren een stil jongetje dat weinig aandacht vroeg en alle opdrachten goed uitvoerde. Het jongetje dat nooit lacht, werd er weleens gezegd. Op foto's uit die tijd zag je dat ik voorzichtig probeerde te glimlachen. Maar nooit voluit en niet van harte. Het was het beeld van een klein kind dat toen al twijfelde aan het nut van zijn bestaan. Al had ik een hekel aan school, de juffrouw was een en al lof over me, maar ik vond alle vakken stom en moeilijk. Rekenen, taal, alles. Alleen tekenen ging me redelijk af. Ik durfde niet te laten merken dat ik iedere dag met tegenzin naar school ging. Thuis in bed lag ik dan lang te huilen. Ons mam kwam dan bij me liggen en hield me zo lang vast tot ik stil was. "Moet ik morgen weer naar school?", vroeg ik dan. Ik werd steeds onzekerder en banger. Na een paar jaar merkte ik dat als ik brutaal en stoer deed, de andere kinderen in de klas om me moesten lachen. Zo werkt het dus, dacht ik. Zo krijg je vrienden. Ons mam werd bij de juffrouw geroepen. Ze zei dat ze zich zorgen maakte, dat ik veranderd was. Maar thuis merkten ze dat het juist beter met me ging. Ik was vrolijker, er waren altijd vriendjes om me heen. Wanneer er voordrachten georganiseerd werden op school, wilde ik daar graag aan meedoen. Het liefst de hoofdrol. Zo kreeg ik de rol van Hendrik Jan de tuinman en tot grote hilariteit van de ouders, die kwamen kijken, was ik bij een zangvoordracht verkleed als een van de zangeressen van de destijds populaire meidengroep Frizzle Sizzle. Maar bij overhoringen, dictees en proefwerken werd ik onrustig en bleef ik zeggen dat ik het niet leuk vond op school. De juffrouw werd soms heel kwaad op mij, dan keek ze me heel streng met priemende ogen aan. Daar werd ik heel bang van. Als ik eventjes naar buiten keek omdat ik een mooi vogeltje op de tak van de boom zag zitten, werd ze boos en zei dat ik op moest letten. "Maar nu zit hij er", probeerde ik me te verdedigen en dan zei ze dat ik nog brutaal was ook! Ik zat heel dikwijls uit het raam te staren, wetend dat daar mensen waren die gewoon vrijuit konden rondlopen of fietsen. Het leek me een eeuwigheid te duren voordat de schoolbel ging en ik weer naar buiten mocht. Soms kreeg ik strafwerk, dan

moest ik iets overschrijven. Als het een heel groot stuk was, werd ik ongerust dat ik het niet af zou krijgen of dat het niet netjes genoeg geschreven was. Dat ik het dan de volgende dag weer helemaal opnieuw zou moeten doen. In bed lag ik te fantaseren over hoe ik het kon stoppen. Hoe ik ervoor kon zorgen dat ik nooit meer naar school hoefde. Niemand mocht weten dat ik soms dacht om te stoppen met leven. Dat gevoel had ik vooral als er 'erge' dingen gebeurden. Zoals vlak voor de verjaardag van René toen hij zijn been had gebroken. Hij werd naar het ziekenhuis gebracht en moest daar een hele week blijven. Ik moest in die tijd op school een opdracht schrijven. Het thema was 'vriendschap'. Daar hoefde ik niet lang over na te denken want mijn broer René was mijn allerbeste vriend. Dus het opstel moest over hem gaan. Ik was zo verdrietig dat hij in het ziekenhuis lag. Ik schreef toen: "Als het zo nog lang doorgaat, is het leven niet meer leuk." De juffrouw is daar van geschrokken en ons mam moest weer op gesprek komen.

Vlak voor de zomervakantie was er een loting in de klas en wie won mocht bij de juffrouw thuis komen eten. Dan zou ze je lievelingseten maken. Dat gerecht moest je op een briefje schrijven. Ik had rode kool met hachee opgeschreven. Dat vond ik het allerlekkerst. Ik was een van de twee winnaars. 's Avonds in bed kon ik niet slapen en ik had spijt dat ik meegedaan had met de loting. Had ik maar niet gewonnen. Nou moest ik de volgende dag met de juffrouw mee naar haar huis, terwijl ik liever uit school meteen naar huis ging. Maar om haar niet teleur te stellen, durfde ik het haar niet te zeggen. Ze had rode kool met hachee voor me gekookt, maar het smaakte echt heel anders dan thuis. Ik vond het heel vies, zo vies dat ik bijna moest kokhalzen. Toch at ik mijn hele bord leeg en loog dat ik het lekker vond. Die avond kon ik weer niet in slaap komen. Zo bang was ik dat ik ziek werd, want ik was er bijna zeker van dat de juffrouw mij had willen vergiftigen met haar vieze eten.

Ik haalde nooit goede cijfers en ging steeds met de hakken over de sloot over. Ons pap en mam waren nooit boos of teleurgesteld over mijn rapporten. Ze zeiden dat ik goed mijn best had gedaan.

In groep 6 startten de Cito-toetsen en begonnen ze in de klas te praten over de keuze voor de Middelbare School. Dit alles gaf me zoveel spanning dat ik me door de dagen heen moest slepen. Dan was ik zo blij wanneer het avond was en ik weer mocht gaan slapen. Slapen vond ik altijd het allerfijnste dat er was. Vooral het moment dat je je weg voelde zakken. Dat je voelde dat je aan het wegdommelen was. Soms zag je rare beelden en dacht je: ik voel dat in slaap ga vallen. Dan was je al aan het dromen terwijl je nog een beetje wakker was. Pats-boem in slaap vallen, vond ik nooit zo leuk. Ik wilde het kunnen voelen om er dan van te kunnen genieten. Stiekem hoopte ik dat het nooit morgen zou worden. Maar dat werd het steeds wel en dan begon de hele ellende weer opnieuw. Er moest van alles en dan dacht ik 'Ik had hier gewoon nooit moeten zijn, dan had ik rust.'

Vlak voor een proefwerk voelde ik me ineens heel duizelig en leek het een beetje of ik in slaap viel. Later hoorde ik dat ik was flauwgevallen. De juffrouw gaf een brief mee dat ik naar het ziekenhuis moest voor onderzoek. Dat was in het team van school besproken. De dokter van het ziekenhuis verwees me naar het Riagg waar ik zes keer bij een psycholoog moest terugkomen. De eerste stap in het traject van hulpverlening werd toen gezet. Op 1 april 1987 had ik een afspraak met de psycholoog bij het Riagg, maar ik vroeg me af of hij naar me zou luisteren. Je was daar een nummer, een van de velen. De psycholoog stelde voor enkele gesprekken in te plannen. Ik werd onderzocht door een kinderpsycholoog en er werden allerlei vragen gesteld zoals "Wat voel je in je hoofd als je bang en onveilig voelt?" Aan ons mam vroegen ze of ik thuis moeilijk gedrag vertoonde. Ze ontkende dat en zei dat ik nooit boos of agressief was. Eerder heel lief en meegaand. Maar dat ik soms overstuur en verdrietig was. Het idee dat ik zou schreeuwen en krijsen tegen ons mam! Ze is de allerliefste

van de wereld! “Wat doe je als je moet huilen Jan?” werd aan me gevraagd. “Dan komt ons mam naast mij liggen en houdt me vast tot ik weer rustig ben.” Ook moest ik tekenen wat ik leuk vond. Ik tekende mezelf met heel veel mensen om me heen. De psycholoog vroeg waarom ik dat zo getekend had. “Ik wil nooit alleen zijn.” Vervolgens moest ik tekenen wat ik níet leuk vond en ik tekende een grafzerk met prikkeldraad eromheen. Toen ze vroegen wat de grafzerk betekende, vertelde ik dat ik het zo erg had gevonden dat de buurman was overleden. Maar omdat hij heel oud was en al jaren ziek, wist ik dat hij dood zou gaan. Toch vond ik het zo gek, dat als ik uit mijn slaapkamerraam keek, hij daar nu niet meer in dat huis was. Ik zei dat ik voor het prikkeldraad geen verklaring had. De uitslag was dat ik waarschijnlijk faalangst had voor de middelbare school, onrust voor het naderende vertrek uit mijn vertrouwde omgeving. Er zouden zich psychiatrische aandoeningen kunnen ontwikkelen maar op dat moment waren daar nog geen aanwijzingen voor. Wellicht zou de angst na de puberteit overgaan. Ik leed aan spanningen maar niet aan een depressie en het team was ervan overtuigd dat het te maken had met de veranderingen die me te wachten stonden. Het advies was om te kiezen voor een vakgerichte opleiding. Daarna zouden de problemen verdwijnen. Er werd me aangeraden zelf alles op te lossen. ‘Er zit niets anders op’, dacht ik gelaten en probeerde me op te laden om verder te gaan. Wat ik daar niet verteld had, schreef ik wel in een brief: ‘Ik had nooit geboren moeten worden.’ Ik begon steeds meer plezier te verliezen in alledaagse dingen. Steeds had ik voor ogen: als ik straks niet meer naar school hoef, dan zal alles beter gaan. En als dat niet zo is, dan stap ik eruit. Dat had ik met mezelf afgesproken, al voordat ik naar de middelbare school ging. Dat had ik achter de hand. Het was een rustgevende gedachte. Als het heel slecht met me ging, dan dacht ik aan mijn plan en dan ging het wel weer. Als een berg zag ik op tegen de afloop van de vakantie, daarna moest ik naar de LTS in Gilze.